

RABA PREDLOGOV IN PREDLOŽNIH ZVEZ PRI SLOVENSKO GOVOREČIH PREDŠOLSКИH OTROCIH

THE USE OF PREPOSITIONS AND PREPOSITIONAL PHRASES BY SLOVENE- SPEAKING PRESCHOOL CHILDREN

Center za duševno zdravje otrok in mladostnikov, Zdravstveni dom Ormož
Janja Vidovič, prof. def. logoped

Izvleček

Izhodišča:

Raba predlogov med slovensko govorečimi otroki je slabo raziskana, kljub temu da so vaje s predlogi pogost del logopedskih obravnav. Cilj raziskave je bil preučiti, pri katerih starostih otroci razumejo in v izražanju uporabljajo predloge *v*, *na*, *pod*, *pred*, *za*, *ob/pri/poleg/zraven/blizu in med*, ali predloge otroci razumejo, preden jih začnejo uporabljati v izražanju, in ali deiktična raba predlogov z leti upada.

Metode:

Pridobili smo podatke 88 slovensko govorečih otrok, starih od 2 leti do 4 leta in 11 mesecev, ki so sodelovali v standardizaciji slovenske različice Nove Reynell razvojne lestvice. Na podlagi njihovih odgovorov na naloge na lestvici smo opisali porazdelitev predlogov glede na starost. S statističnimi testi smo glede na starostno skupino preverili, ali so rezultati na nalogah razumevanja predlogov boljši kot rezultati na nalogah izražanja ter ali deiktična uporaba predlogov z leti upade.

Rezultati:

V starostni skupini 2-letnikov se pri manj kot polovici otrok v izražanju pojavijo predlogi *v*, *na*, *pod*, *ob*, *za*, medtem ko se *pred* in *med* ne pojavita. V starostni skupini 3-letnikov se pri več kot polovici otrok v izražanju pojavijo predlogi *v*, *na*, *pod* in pri manj kot polovici otrok *pred*, *ob/pri/poleg/zraven/blizu*, *med*. Vsi otroci v starostni skupini 4-letnikov uporabljajo predloge *v*, *na*, *za* in *pod*, nekaj manj otrok rabi predlog *ob* in manj kot polovica 4-letnikov uporablja predlog *med*. Rezultati raziskave so pokazali, da otroci razumejo predloge, še preden jih uporabijo v izražanju. Ugotovili smo,

Abstract

Background:

There has been little research on the use of prepositions among Slovene-speaking children, despite the fact that preposition-learning tasks feature frequently in speech therapy. The goal of our research was to study the typical age at which children understand and acquire the prepositions in, on, under, in front of, behind, by and between, whether they understand prepositions prior to their use in speech, and whether the deictic usage of prepositions decreases with age.

Methods:

We acquired data on 88 Slovene-speaking children, aged from 2 years to 4 years 11 months, who took part in the standardization of the Slovene version of the New Reynell Development Scale. Based on their answers, we described the distribution of prepositions for each age group. Using statistical tests, we checked whether the results of comprehension exercises were better than the results of expression exercises, and whether the deictic usage of prepositions decreases with age.

Results:

The results showed that less than half of 2-year-olds use the prepositions in, on, under, next to and behind, while in front of and between do not occur. Among 3-year-olds, more than half of the children use the prepositions in, on, and under, while less than half of the children use in front of, next to, between. All the 4-year-old children used in, on, behind, and under, while. The results showed that children do significantly better in preposition comprehension exercises than they do in expression exercises. We also confirmed that the deictic use

da deiktična raba predlogov začne s starostjo otroka padati, najbolj od četrtega leta naprej.

Zaključek:

Ugotovili smo, da slovensko govoreči otroci obravnavane predloge, z manjšimi odstopanji, usvajajo v obdobjih, primerljivih s tujimi študijami. Potrdili smo tudi domnevi, da otroci predloge razumejo, preden jih začnejo uporabljati, in da deiktična raba predlogov s starostjo upada.

Ključne besede:

prostorski predlogi; deiktičnost; predšolski otrok; logopedija

of prepositions decreases with age, especially from the age of 4 onwards.

Conclusion:

The study offers an insight into the use of prepositions among Slovene-speaking children. We found that they acquire prepositions at a rate comparable to the reports in the current literature, with minor disparities, and confirmed our hypotheses that the children understand prepositions before they learn to use them and that the deictic use of prepositions decreases with age.

Keywords:

spatial prepositions; deictic use of prepositions; preschool child, speech-language therapy

UVOD

Vaje s predlogi se v logopedskih obravnavah pogosto uporabljajo (1–4), vendar je raba predlogov v slovenskem jeziku z vidika logopedije slabo raziskana. Ker lahko pri usvajanju predlogov v različnih jezikih prihaja tudi do razlik (5, 6), je tako z vidika teoretskega razumevanja kot logopedске prakse pomembno, da predloge preučimo tudi med slovensko govorečimi otroki. V prispevku bomo najprej povzeli temeljne jezikoslovne lastnosti predlogov in predložnih zvez, jih umestili v kognitivno-jezikovni razvoj in pregledali dosedanje raziskave o usvajanju ter rabi predlogov pri otrocih. Nato bomo predstavili rezultate naše raziskave, v kateri smo raziskovali usvajanje prostorskih predlogov oziroma predložnih zvez za izražanje enostavnega položaja pri slovensko govorečih otrocih s tipičnim jezikovnim razvojem.

Jezikoslovne značilnosti predlogov

Predlogi so nepregibna, funkcijska besedna vrsta, ki ne nosi samostojnega, predmetnega pomena, temveč slovnični pomen, ki je vedno vezan na konkretno skladijsko okolje (7–9). Z njimi izražamo podredne skladijske odnose med besedami oziroma frazami. V slovenščini vplivajo tudi na sklon besede, ki jim sledi, npr. *na tovornjaku*, saj se vsak predlog veže samo z določenimi skloni. Predlog in besedna zveza, ki mu sledi v določenem sklonu, tvorita predložno zvezo.

Predlogi izražajo prostorska, vzročna, načinovna ali časovna razmerja (8). V članku se bomo osredinili na prostorske predloge. Kadar ti določajo le mesto nečesa glede na neki referenčni predmet, npr. *na mizi*, govorimo o predlogih, ki izražajo enostavni položaj (10) oziroma topološke predstave (11).

Predlogi v kognitivno-jezikovnem razvoju

Ker je razvoj jezika tesno povezan s spoznavnim razvojem (5, 12), znanje rabe predlogov ni pokazatelj le jezikovnih sposobnosti (13), temveč tudi stopnje spoznavnega razvoja (14). Zato so predlogi pomembni tako z vidika jezikoslovja in kognitivne znanosti kot tudi logopedije.

Dojemanje prostora v filozofiji duha in kognitivni znanosti temeljno vlogo igra že vsaj od Kanta naprej in zaradi svojega vpliva na druga področja kognicije, v našem primeru na jezik, še danes ostaja pomembno področje raziskovanja (15). Jezikovni izrazi za opis mnogih prostorskih razmerij se lahko razvijejo šele, ko so razvite potrebne konceptualne kategorije (5, 6). Povedano drugače, otrok dojema in razumeva prostorskost, preden začne o njej govoriti.

V razvoju otrokovega jezika se pomenska plat prepleta z oblikovno, semantika s sintakso, znanje o jeziku z znanjem o svetu (5, 11–12, 14). Razvoj predlogov je odvisen od otrokovega dojemanja lastnega telesa (usvajanje t. i. telesnih shem), orientacije v prostoru, predstavljanja količin ali velikosti (16), konceptualizacije prostora (17), neverbalnih kognitivnih strategij (18–20), dojemanja tri- ali dvodimenzionalnosti prostora (1). Clark je v svoji raziskavi denimo odkrila, da semantično razumevanje prostorskih odnosov, ki jih nakazujejo predlogi *v*, *na* in *pod*, sledi predhodnim nejezikovnim strategijam, ki najverjetneje izhajajo iz otrokovega konceptualnega znanja o svetu (18). Poleg otrokove zmožnosti, da sploh dojema fizične in socialne dogodke, ki jih z jezikom izražamo, predlogi terjajo tudi zmožnost, da procesira, ureja in hrani jezikovne informacije (12).

Usvajanje predlogov

Razumevanje predlogov je ključno ne samo za razumevanje govora, ampak tudi predpogoj za pravilno rabo (21, 22). Otroci v starosti 18 mesecev so že dovzetni za jezikovne prvine, ki opisujejo prostorske odnose, in jih dojemajo, ko jih še ne uporabljajo (5). V nalogah razumevanja prostorskih izrazov so otroci uspešnejši kot v nalogah izražanja (14). To pomeni, da otrok razume, kaj pomeni »na mizi«, preden lahko to stanje sam opiše z ustreznimi predložnimi zvezami.

Leksični razvoj otroka pa ne vključuje samo usvajanja novih besed, temveč tudi zapleten proces njihovega medsebojnega povezovanja (16). Predlogi in predložne zveze se v izražanju otroka pojavijo potem, ko usvoji vsaj dve besedi in ju poveže v stavek (23), okrog drugega leta starosti (13). Prostorski predlogi se razvijajo najprej (24).

Nekateri avtorji poudarjajo, da ni nujno, da otroci sprva razumejo pomene morfemov in leksemov ali njihove medsebojne slovnične odnose (25, 26). Leksemov se namreč učijo kot celoto oziroma kot povezanih besednih zvez ali parov (t.i. otočkov organizacije), njihove samostojne semantične in sintaktične značilnosti pa začnejo natančneje spoznavati ščasoma, skozi rabo in izpostavljenost regularnostim v govoru drugih govorcev. Podobno glede usvajanja predlogov ugotavlja Anđelković (27, 28).

Pogostost uporabe in število različnih predlogov naraščata s starostjo (28–30), usvajanje pa je povezano tudi z njihovo pomensko kompleksnostjo (14). Razvijajo se postopoma. Sodeč po Johnstonovem pregledu dosedanjih raziskav prostorski predlog v otroci dojemajo še pred drugim letom, uporabljati ga začnejo med 2,0 in 2,4 leta. Predlog na razumejo med 2,0-2,3 in rabijo med 1,9-2,4 leta. Predlog pod razumejo med 2,0-2,9 ter rabijo med 2,0-2,8 leta. Predlog ob pa razumejo med 2,0-3,0 ter rabijo med 2,4-3,6 leta. (31). Predlog *med* je po drugi strani zahtevnejši, saj vključuje dve referenčni točki (32). Otroci ga razumejo šele med 3,0 in 3,8 leta, uporabljati pa ga začnejo med 3,4 in 4,0 letom (31). Prostorskim predlogom v razvoju sledijo časovni, instrumentalni in dativni (24).

Vrstni red usvajanja predlogov v različnih jezikih se po mnenju nekaterih avtorjev razlikuje minimalno (31, 34). V raziskavi srbskih in bosanskih otrok so se predlogi *u* (v), *na* (na), *za* (za) in *kod* (pri) pojavili tako v besednjaku otrok kot odraslih (29). Pri nas Marjanovič Umek prav tako ugotavlja, da otroci razumejo predloge *v*, *na* in *pod* med drugim in tretjim letom, po tretjem letu pa se v otrokovem govoru pojavljajo tudi drugi predlogi za izražanje prostorskih odnosov (34). Kranjc te ugotovitve potrjuje; pri dveh letih otroci najprej usvojijo predloge *v*, *na* in *pod*, pri treh letih in pol dodajo še predloge *k*, *do* in *iz* (30). Pri tem Kranjc izpostavlja tudi t.i. deiktično rabo predlogov pri otrocih na začetku jezikovnega razvoja, ki zato, da bi napravili sporočilo jasnejše, predlogom pogosto dodajo kazalne prislove (»Kam si se skrila? – *Tukaj noter pod mizo*«) (30). Deiktičnost začne po tretjem letu in pol izginjati, predlogi postanejo samostojni in se otresejo deiktičnih dodatkov, ki niso bistvenega pomena za sporočilo.

Čeprav je tuje literature na obravnavanem področju kar nekaj, je veliko izhaja iz prejšnjega stoletja. V slovenskem prostoru je malo empiričnih raziskav, posebej takih, ki bi se osredinile na rabo predlogov znotraj stavčne strukture in preučevanja predložnih zvez, z izjemo Marjanovič Umek in Kranjc (30, 34, 35). To pomeni, da značilnosti rabe predlogov pri slovensko govorečih otrocih slabo poznamo, ta manko pa je pomemben tako za teoretično razumevanje kot prakso logopedске stroke.

Cilj raziskave je bil opisati, v katerih starostnih skupinah se začne raba predlogov *v*, *na*, *pod*, *pred*, *za*, *ob/pri/poleg/zraven/blizu*, *med*. Preverili smo tudi dve hipotezi: (H₁) da slovensko govoreči otroci izbrane predloge razumejo, preden jih začnejo uporabljati v izražanju, ter (H₂) da deiktična raba predlogov z leti upada.

METODE

Preiskovanci

V vzorec smo vključili 88 enojezičnih slovensko govorečih otrok tipičnega razvoja, normalnega sluha, brez nevroloških motenj in z normalno inteligenco v starosti od 2,00 do 4,11 leta, ki so bili vključeni v procesu standardizacije testa Novi Reynell razvojni jezikovni lestvici (NRDLS-SI)(37), ki jo je organizirala Naklada Slap. S soglasjem Naklade Slap smo v našo raziskavo vključili del podatkov za 44 deklic (50 %) in 44 dečkov (50 %) iz različnih krajev v Sloveniji. Razdelili smo jih v tri starostne skupine. V prvi skupini so bili otroci, stari 2,0 let do 2,11 leta, v drugi skupini so bili otroci, stari od 3,0 do 3,11 leta, v tretjo skupino so bili uvrščeni otroci, stari med 4,0 in 4,11 leta.

Postopek zbiranja podatkov

Podatke smo zbrali znotraj procesa standardizacije testa Novi Reynell razvojni jezikovni lestvici (NRDLS-SI), ki ga je organizirala Naklada Slap v drugi polovici leta 2021. Podatke smo pridobili iz različnih statističnih regij Slovenije (36). Otroke iz vzorca so z NRDLS-SI ocenjevali logopedi, ki so opravili izobraževanje za uporabo testa za namen standardizacije. Podatki so bili zbrani za 500 slovenskih otrok. S soglasjem Naklade Slap smo iz vzorca 500 otrok uporabili naključni vzorec 88 otrok izbrane starosti, ki smo jih vključili v našo statistično analizo. Otroke iz vzorca so z NRDLS-SI ocenjevali logopedi, ki so opravili izobraževanje za uporabo testa za namen standardizacije.

V statistični analizi smo uporabili rezultate nalog iz Lestvice jezikovnega razumevanja, Razdelek Bii Povezovanje dveh predmetov, in iz Lestvice jezikovnega izražanja, Razdelek Bii Povezovanje dveh predmetov, iz podatkov, zbranih v okviru standardizacije testa Novi Reynell razvojni jezikovni lestvici (NRDLS-SI). Za obe lestvici smo analizirali predloge: *v*, *na*, *pod*, *pred*, *za ob/pri/poleg/zraven/blizu*, *med*.

V prvem sklopu nalog Lestvica jezikovnega razumevanja v razdelku Bii (v nadaljevanju: naloga razumevanja) se ocenjuje zmožnost razumevanja prostorskih odnosov, izraženih s predlogi *na*, *v*, *pod*,

ob, pred, za in med. Otrok po navodilu testatorja premika igračo (medveda) glede na položaj drugih dveh igrač (tovornjaka in škatle), npr. »Daj medveda v škatlo«. Uspešno rešeno nalogo smo upoštevali kot razumevanje predloga in jo točkovali z 1 točko. Če preiskovanec ni pravilno izvedel navodila, je dobil 0 točk. Upoštevali smo končen rezultat (maksimalno število točk = 7) in izračunali povprečno vrednost za posamezne starosti.

V drugem sklopu nalog Lestvica jezikovnega izražanja v razdelku Bii (v nadaljevanju: naloga izražanja) se ocenjuje zmožnost jezikovnega izražanja prostorskih razmerij med predmeti z rabo predlogov. Testator postavi igračo (medveda ali tovrnjak) v določen položaj glede na druge igrače (škatlo, medveda, tovrnjak) ter postavi vprašanje. Otrok mora odgovoriti z ustreznim predlogom in samostalnikom ali zaimkom. Uspešno rešeno nalogo smo upoštevali kot uspešno rabo predložne zveze in jo točkovali z 1 točko oziroma z 0 točkami, če je bila raba predložne zveze napačna. Upoštevali smo končen rezultat (maksimalno število točk = 7) in izračunali povprečno vrednost za posamezne starosti.

Pri nalogi, ki je zahtevala izražanje prostorskega razmerja, ki ga običajno označujemo s predlogom ob, smo kot pravilne odgovore šteli tudi predloge pri/poleg/zraven/blizu. Iz Lestvice jezikovnega izražanja (razdelek Bii) smo za statistično analizo rezultatov upoštevali rezultate na nalogi 17, 18, 19, 20, 21, 22 in 24. Nismo upoštevali dosežka na nalogi 23, ki preverja rabo predloga pred, saj uporabo le-tega preverjamo že z nalogo 17. Iz odgovorov preiskovancev smo analizirali deiktično rabo predlogov. Deiktično rabo predlogov smo točkovali z 1 točko, če je preiskovanec uporabil deiktičnost, in 0 točk, če je bil odgovor pravilen ali napačen. Upoštevali smo končen rezultat (maksimalno število točk = 7) in izračunali povprečno vrednost za posamezne starosti.

Statistična analiza

Podatke smo analizirali s pomočjo programskega paketa IBM SPSS Statistics 26. Za preverjanje razlik med uspešnostjo na nalogah jezikovnega razumevanja in jezikovnega izražanja pri vseh starostnih skupinah smo uporabili neparametrični Wilcoxonov test za odvisna vzorca. Za ugotavljanje povezanosti med deiktično rabo predlogov in starostjo smo uporabili Spearmanov korelacijski koeficient. Za opisovanje rabe predlogov glede na starost smo uporabili opisno statistiko (frekvence in deleže).

REZULTATI

Raba predlogov pri jezikovnem izražanju glede na starost

Zanimala nas je raba predlogov v, na, pod, pred, za, ob/pri/poleg/zraven/blizu, med glede na starostno porazdelitev. Iz Tabele 1 lahko razberemo, da otroci v starostnem intervalu 2 let uporabljajo predlog v (39 %), na (32 %), pod (14 %) in predlog ob (11 %) ter za (4 %). Noben 2 letnik ni uporabil predloga pred in med. Več kot polovica otrok, starih 3 leta, pri izražanju zmore uporabiti predlog v (79 %), sledi predlog na (76 %) in nato predlog pod

(62 %). Manj kot polovica 3-letnikov zmore uporabiti predlog za (41 %), nekaj jih uporabi še predlog ob/pri/poleg/zraven/blizu (28 %) in pred (24 %). Predlog med je uporabil samo en triletnik (3 %). V starostni skupini 4-letnih otrok uporabljajo predlog v (100 %), pod (97 %), na (94 %), za (81 %), ob (64 %) in pred (45 %), le izjemoma pa predlog med (3 %).

Tabela 1. Število in delež različno starih otrok, ki pravilno uporabijo predloge na Lestvici jezikovnega izražanja (razdelek Bii).

Table 1. Number and proportion of children of different ages who correctly use the prepositions on the Language Expression.

Predlog Preposition	2 leti (N=28) 2 years	3 leta (N=29) 3 years	4 leta (N=31) 4 years
v	11 (39 %)	23 (79 %)	31 (100 %)
na	9 (32 %)	22 (76 %)	29 (94 %)
pod	4 (14 %)	18 (62 %)	30 (97 %)
ob	3 (11 %)	8 (28 %)	20 (64 %)
za	1 (4 %)	12 (41 %)	25 (81 %)
pred	0 (0 %)	7 (24 %)	14 (45 %)
med	0 (0 %)	1 (3 %)	1 (3 %)

Opomba: N = število otrok v posamezni starostni skupini.
Note: N = number of children in each age group.

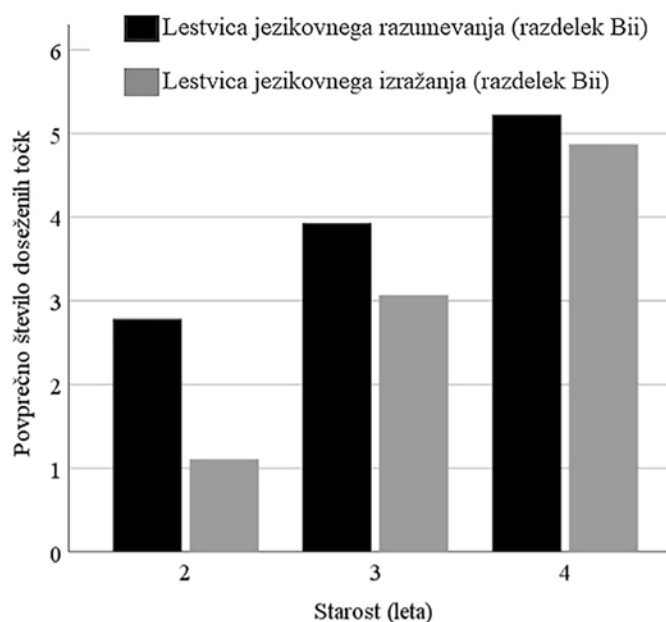
Jezikovno razumevanje in izražanje glede na starost

V skladu s hipotezo (H_1) smo predvidevali, da bodo udeleženci v vsaki od starostnih skupin dosegali statistično značilno višje rezultate pri nalogah razumevanja kot pri nalogah izražanja. Z Wilcoxonovim testom za odvisna vzorca smo ugotovili, da tako otroci v starostni skupini 2 letnikov ($z = -4,15$; $p < 0,001$) kot otroci v starostni skupini 3-letnikov ($z = -2,63$; $p = 0,008$) dosegajo statistično značilno višje rezultate na nalogah razumevanja kot na nalogah izražanja. Pri 4-letnikih ($z = -1,16$; $p = 0,245$) v povprečnem skupnem dosežku na nalogah razumevanja in nalogah izražanja ni statistično značilne razlike.

Deiktična raba predlogov glede na starost

Nazadnje smo preverili povezanost deiktične rabe predlogov s starostjo. Predvidevali smo, da bo deiktična raba predlogov s starostjo upadala.

S Spearmanovim korelacijskim koeficientom smo ugotovili, da je deiktična raba predlogov statistično značilno povezana s starostjo ($r_0 = -0,68$; $p < 0,001$). Deiktična raba predlogov s starostjo prične izrazito upadati v starostni skupini 4-letnikov.

Opomba: Največje možno število točk na nalogi razumevanja in nalogi izražanja je 7.
Note: Maximum possible score on both tasks is 7.

Slika 1: Povprečno število doseženih točk na nalogi razumevanja in na nalogi izražanja glede na starostne skupine.

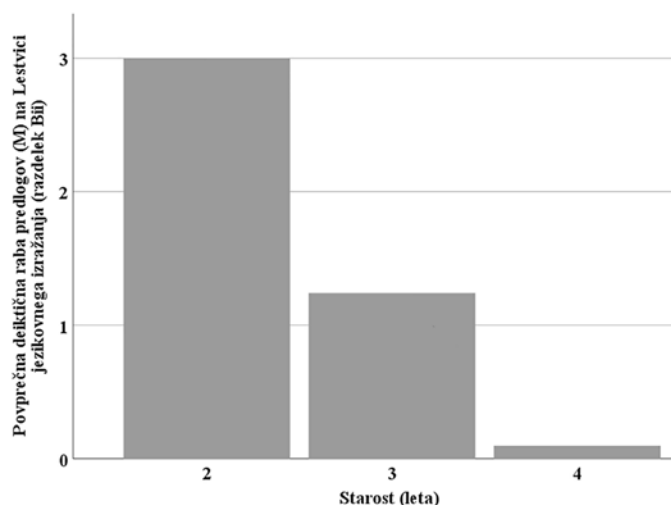
Figure 1: Average number of points achieved on the comprehension task and on the expression task by age group.

RAZPRAVA

V prispevku smo preučili usvajanje in rabo predlogov ter predložnih zvez pri slovensko govorečih otrocih. Ugotovili smo, da v starostni skupini 2-letnikov manj kot polovica otrok uporablja predloge *v*, *na*, *pod*, *ob*, *za*. Predlogov *pred* in *med* 2-letniki ne uporabijo. V starostni skupini 3-letnikov otroci že uporabijo vse omenjene predloge. Več kot polovica uporablja predloge *v*, *na* in *pod*. Predlog *za* uporabi nekoliko manj kot polovica 3-letnikov. Predloge *pred*, *ob* in *med* pa uporabi le nekaj 3-letnikov. V starostni skupini 4-letnikov vsi preiskovanci uporabljajo predlog *v* in skoraj vsi predlog *pod* ter predlog *na*. Visok odstotek 4-letnikov uporabi predlog *za* in dobra polovica predlog *ob*. Manj kot polovica 4-letnikov uporabi predlog *pred*. Ta opažanja se ujemajo z dosedanjimi raziskavi (30, 31).

Predlog *med* medtem uporabljata le po en otrok iz skupin 3-letnih in 4-letnih otrok. To je v nasprotju z ugotovitvami dosedanjih raziskav, da otroci v starosti 3,4-4,0 leta predlog *med* že uporabljajo (31); potrjuje pa trditev Weist (32), da je predlog *med* zahtevnejši, kar pojasnjuje s tem, da ima dve referenčni točki, ki ju je pri rabi predloga treba upoštevati, kar je kognitivno in jezikovno zahtevnejša operacija.

Hipotezo, da bodo otroci predloge razumeli, preden jih bodo začeli uporabljati v izražanju, lahko potrdimo delno. Ugotovili smo, da so se 2- in 3-letniki statistično značilno bolje odrezali pri nalogah razumevanja kot nalogah izražanja, kar pomeni, da otroci do 3,1 leta razumejo predloge, ne da bi jih že bili zmožni uporabljati. Pri 4-letnikih smo medtem ugotovili, da ni statistično značilne razlike med nalogami razumevanja in nalogami izražanja.

Opomba: Dosežek (M) pove, koliko so otroci na nalogah izražanja uporabili deiktično rabo predlogov. Največji možni dosežek je 7.

Note: The score (M) indicates how often the children applied deictic use of prepositions in the expression tasks. The maximum possible score is 7.

Slika 2: Odnos med povprečno deiktično rabo predlogov na nalogah izražanja in starostjo.

Figure 2: Relationship between mean deictic use of prepositions in expression tasks and age.

Ti otroci predloge torej tako razumejo kot tudi uporabljajo. Naše ugotovitve se skladajo z raziskavo Washington in Naremore (14), ki ugotavljata, da so otroci uspešnejši v nalogah razumevanja kot v nalogah izražanja. To pomeni, da je v logopedskih obravnavah pri usvajanju predlogov smiselno upoštevati starost otroka in zato najprej začeti z nalogami razumevanja predlogov, šele potem z nalogami rabe predlogov, kar navajajo tudi dosedanje študije (2, 37).

Potrdimo lahko hipotezo, da bo deiktična raba predlogov negativno povezana s starostjo. V starostni skupini 4-letnikov večina otrok predlogov ni več rabila deiktično, torej je znala predloge uporabljati samostojno, brez dodatnih pojasnil. Z raziskavo smo potrdili opažanje Kranjc (30), da začne deiktičnost po tretjem letu in pol upadati, predlogi pa postanejo samostojni. Otrok torej spozna, da je dovolj razumljivo, če s predložno zvezo opiše pozicijo predmeta. V logopedskih obravnavah bi bilo smiselno upoštevati ta razvoj in ukrepati šele, če otrok samostojne rabe predlogov ne usvoji v predvidenem obdobju. V postopkih obravnave učenja razumevanja in rabe predlogov si lahko pomagamo tudi z njihovo deiktično rabo.

ZAKLJUČEK

V prispevku smo s pregledom literature povzeli temeljne jezikoslovne in kognitivne vidike rabe in usvajanja predlogov. Zatem smo predstavili rezultate naše raziskave usvajanja predlogov pri slovensko govorečih otrocih in preverili, ali se njihove značilnosti

ujemajo s predvidevanji na podlagi obstoječe literature. Ugotovili smo, da slovensko govoreči otroci predloge usvajajo v primerljivih obdobjih, z manjšimi odstopanji, potrdili pa smo tudi domnevi, da otroci predloge razumejo, preden jih začnejo uporabljati, in da deiktična raba predlogov s starostjo upada. S tem smo pomembno prispevali k boljšemu poznavanju značilnosti rabe predlogov pri slovensko govorečih otrocih.

Literatura:

- Telleen S, Wren CT. Acquisition of prepositions in language-delayed preschoolers: is intervention effective? *Int J Lang Commun Disord.* 1985;20(3):301–9.
- Nicholas K, Alt M, Hauwiler E. Variability of input in preposition learning by preschoolers with developmental language disorder and typically-developing language. *Child Lang Teach Ther.* 2019;35(1):55–74.
- Hicks SC, Rivera CJ, Wood CL. Using direct instruction: teaching preposition use to students with intellectual disability. *Lang Speech Hear Serv Sch.* 2015;46(3):194–206.
- Internicola RW, Weist RM. The acquisition of simple and complex spatial locatives in english: a longitudinal investigation. *First Lang.* 2003;23(2):239–48.
- Bowerman M, Choi S. Shaping meanings for language: universal and language-specific in the acquisition of spatial semantic categories. In: Bowerman M, Levinson S, eds. *Language Acquisition and Conceptual Development.* Cambridge University Press; 2001:475–511. Dostopno na: <https://www.cambridge.org/core/books/abs/language-acquisition-and-conceptual-development/shaping-meanings-for-language-universal-and-languagespecific-in-the-acquisition-of-spatial-semantic-categories/9D08699E21F8049D1A4C6DF6D46D1A14> (citirano 30. 4. 2023)
- Levinson SC. Language and cognition: the cognitive consequences of spatial description in guugu yimithirr. *J Linguist Anthr.* 1997;7(1):98–131.
- Toporišič J. *Slovenska slovnica. 2. pregledana in razširjena izd.* Maribor: Obzorja; 1984.
- Žele A. *Prostomorfemskost v slovenščini.* Ljubljana: Založba ZRC; 2019.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika. 2. dopolnjena in deloma prenovljena izd.* Ljubljana: Cankarjeva založba; 2014:2
- Leech GN. *Towards a semantic description of english.* Harlow: Longmans; 1969.
- Piaget J, Inhelder B. *The child's conception of space.* London: Routledge; 1997:506.
- Slobin DI. Cognitive prerequisites for the development of grammar. In: Ferguson CA, Slobin DI, eds. *Studies of child language development.* New York: Holt, Rinehart and Winston; 1973:175–208.
- Taliancich-Klinger CL, Bedore LM, Peña ED. Preposition accuracy on a sentence repetition task in school age Spanish-English bilinguals. *J Child Lang.* 2018;45(1):97–119.
- Washington DS, Naremore RC. Children's use of spatial prepositions in two - and three-dimensional tasks. *J Speech Hear Res.* 1978;21(1):151–65.
- Brala-Vukanović M, Rubinić N. Prostorni prijedlozi i prefiksi u hrvatskome jeziku. Kognitivnosemantička analiza. *Fluminensia.* 2011;23(2):21–37.
- Vrsaljko S, Paleka P. Pregled ranoga govorno-jezičnoga razvoja. *Magistra Ladert.* 2018;13(1):139–59.
- Clark HH. Space, time, semantics, and the child. In: Moore TE, ed. *Cognitive development and the acquisition of language.* New York: Academic Press; 1973:27–63
- Clark EV. Non-linguistic strategies and the acquisition of word meanings. *Cognition.* 1973;2(2):161–82.
- Duchan J, Siegel L. Incorrect Responses to Locative Commands: a case study. *Lang Speech Hear Serv Sch.* 1979;10(2):99–103.
- Wilcox S, Palermo DS. "in", "on", and "under" revisited. *Cognition.* 1974;3(3):245–54.
- Branigan HP, Pickering MJ, McLean JF. Priming prepositional-phrase attachment during comprehension. *J Exp Psychol Learn Mem Cogn.* 2005;31(3):468–81.
- Singleton NC, Shulman BB. *Language development: foundations, processes, and clinical applications.* Burlington: Jones & Bartlett Learning; 2014.
- Morgenstern A, Sekali M. What can child language tell us about prepositions? In: Zlatev J, et al., ed. *Studies in Language and Cognition;* 2009: 261-75. Dostopno na: <https://shs.hal.science/halshs-00376186/document> (citirano 30. 4. 2023).
- Tomasello M. Learning to use prepositions: A case study. *J Child Lang.* 1987;14:79–98.
- Lieven E, Behrens H, Speares J, Tomasello M. Early syntactic creativity: a usage-based approach. *J Child Lang.* 2003;30(2):333–70.
- Lieven EVM, Pine JM, Baldwin G. Lexically-based learning and early grammatical development. *J Child Lang.* 1997;24:187–219.
- Anđelković D. Razumevanje imeničke morfologije srpskog jezika na predškolskom uzrastu. *Psihologija.* 2000;33(1–2):145–70.
- Anđelković DČ. Comprehension of spatial relations by preschool children in Serbian. *Psihologija.* 2000;33(1–2):171–98.
- Savić M, Anđelković DČ. The acquisition of prepositions in Serbian: factors and mechanisms of development. *Psihologija.* 2004;37(4):415–50.
- Kranjc S. Izražanje prostora v govornih besedilih otrok. *Slavistična revija.* 2003;51:181–90.
- Johnston JJ. Children's verbal representation of spatial location. In: Stiles-Davis J, Kritchevsky M, Bellugi U, eds. *Spatial cognition: brain bases and development.* Routledge: Lawrence Erlbaum Associates; 1988.
- Weist RM. Spatial and temporal location in child language. *First Lang.* 1991;11(32):253–67.
- Hržica G, Čamber M, Kaštelančić Igrc A. Usvajanje prijedložnih izraza u jednojezičnom i dvojezičnom razvoju. *Strani jezici.* 2021;50(2):159–83.
- Marjanovič Umek L. Mišljenje in govor predšolskega otroka. Ljubljana: Državna založba Slovenije; 1990.
- Marjanovič-Umek L, Fekonja-Peklaj U, Podlessek A. Characteristics of early vocabulary and grammar development in Slovenian-speaking infants and toddlers: a CDI-adaptation study. *J Child Lang.* 2013;40(4):779–98.
- Penko B, Kogovšek D, Novšak Brce J, Pavlič M, Polutnik T, Završnik N, et al. Ocenjevanje jezikovnih zmožnosti - novi Reynell razvojni jezikovni lestvici. V: Kocjančič Antolík T. ur. *Logopedija na prelomu: zbornik prispevkov, VI. kongres logopedov Slovenije, Moravske Toplice, 19.-21. oktober 2022.* Moravske Toplice: Društvo logopedov Slovenije; 2022: 187-91.
- Telleen S, Wren CT. Acquisition of prepositions in language-delayed preschoolers: is intervention effective? *Br J Disord Commun.* 1985;20(3):301–9.